

Rapporter från regeringsuppdrag om läkemedel – HaV-projekten

Problembild - läkemedel

- Undersökningar visar läkemedelsrester långt ut till havs
- Oklart vilka effekter de har på ekosystem
  - Hormonstörningar, beteendeeffekter, antibiotikaresistens
- Läkemedelsrester och andra mikroföroreningar kan spridas via avloppsreningsverk och små avlopp
  - Åtgärder behövs både uppströms & vid reningsverken

Lagar och direktiv

- Vattendirektivet
  - Prioämnesdirektivet – gränsvärden för 45 ämnen
  - Bevakningslistan – för att öka kunskapen om förekomst
  - Särskilt förorenande ämnen (SFÄ) – Vattenmyndigheten kan fatta beslut i vissa vattenförekomster
- Havsmiljödirektivet – Åtgärdsprogram
- Schweiz har lagstiftat om att ARV ska uppgraderas för reduktion av mikroförureningar

Regeringen satsade 32 miljoner över fyra år

Havs
och Vatten
myndigheten

- Regeringen bedömer att det behövs ett brett spektrum av riskbegränsande åtgärder i hela kedjan från utveckling av nya läkemedel, via tillverkning av aktiva substanser och andra komponenter, till utsläpp via avloppet i vår närmiljö.
- Att komplettera avloppsreningsverken med avancerade reningsmetoder skulle kunna reducera utsläppen av både läkemedelsrester och andra svårbehandlade föroreningar som inte kan renas bort i reningsverkens nuvarande processer.
- Regeringen satsar därför **32 miljoner kronor på att främja avancerad rening av avloppsvatten**. För arbetet föreslår regeringen att anslaget tillförs 10 miljoner kronor per år 2014–2015, 7 miljoner kronor 2016 och 5 miljoner kronor 2017.

Utlysning 2014 - 2017

Stöd för planering, genomförande, utvärdering av processer för att reducera utsläpp av läkemedelsrester men även andra miljöfarliga ämnen till ytvatten

- Prioämnesdirektivet och bevakningslistan
- Smittspridning och antibiotikaresistens
- Fleråriga projekt där förväntad nytta är tydlig

pure energy
clean water

Havs
och Vatten
myndigheten

Fullskalig rening av mikroföroreningar - FRAM

- Syfte: utveckla en kompletterande, och kostnadseffektiv metod för rening med granulerat aktivt kol.
  - Läkemedelsrester, andra mikroföroreningar, resistensbärande gener
- ARV med utsläpp i Hanöbukten
- Kombinerade sandfilter, olika typer av aktivt kol

Viktiga slutsatser från FRAM

- Goda driftsresultat med granulerat aktivt kol (GAC)
- Nya analysmetoder (bevakningslistan och Läkemedelsverkets lista)
- Utvecklat en metod för att studera kemisk inbindning och vikten av att välja rätt GAC
- Metoder för att ta fram biokol från pil, tång, pellets, gödsel.

Systemförslag för rening av läkemedelsrester och andra prioriterade svårnedbrytbara ämnen

Syfte: bidra till implementering genom att ta fram underlag för val av system för svenska ARV

1. Sammanställa kunskap
2. Utveckla analysmetoder och stöd i val
3. Optimera och utvärdera försök med olika tekniker (MBR, aktivt kol, ozon)
4. Kostnad och miljöpåverkansanalys
5. Presentera systemförslag för olika anläggningstyper

NUMBER B | 2014 | REPORT

Pharmaceutical residues and other priority contaminants in the effluent of sewage treatment plants

Review on concentrations, quantification, behaviour, and removal options

Christian Baresel, Anna Palm Cousins, Maritza Hörning, Mats Ek, Hélène Elhed, Ann-Sofie Allard, Jörgen Magnér, Klara Westling, Cajsa Wahlberg, Uwe Fortkamp, Sara Söhr

Viktiga slutsatser från Sys Läk

- Helhetstänkade behövs. Det finns inte en teknik som kan tillämpas överallt.
- Reningen behöver anpassas efter reningsverkets förutsättningar och behov.
- Vi bör titta på flera ämnen, inte bara läkemedel - annars blir det ingen resurseffektiv lösning.
- Biologiska aktiva filter har en bra utvecklingspotential.
- Kostnader verkar vara lägre än de flesta räknar med.

Rening av svårnedbrytbara föroreningar i avloppsvatten (RESVAV)

- Syfte: ta fram riktlinjer och dimensioneringskriterier för drift och utbyggnad av olika typer av ARV med ozonering / aktivt kol
- Läkemedel, hormoner, biocider
- Krav på eventuell efterbehandling
- Kostnadsuppskattning och underlag för implementering
- SWR, NSVA, VA-syd, Lunds universitet, Gryaab, Göteborgs stad, Priomozone, Sweco

Viktiga slutsatser från ReSVAV

- Varje reningsverk måste betraktas som unikt vid en eventuell implementering av avancerad rening även om samma teknik används.
- Doseringsbehovet av ozon skiljer sig t.ex mycket.
- Att förstå dessa skillnader är både en utmaning och en nyckel för införandet av avancerad rening.

Utvärdering av avancerad rening av avloppsvatten i fullskala Knivsta ARV

- Undersöka ozonering i fullskala
  1. Ökad praktisk erfarenhet av implementering och drift
  2. Kunskap om skalfaktorer och resursanvändning
  3. Avskiljningsgrad av 120 läkemedel
  4. Recipientprovtagning – effektstudier (hormonstörning, resistensspridning, organförändringar och beteende hos fisk)
  5. Rekommendationer och kostnadsberäkningar för bred implementering i Sverige

Viktiga slutsatser från fullskaleprojektet

- Umeå Universitet, KTH, SLU, Göteborgs universitet
- Fungerar året runt i fullskala och svenska förhållanden.
- Ozondosen central för att uppnå önskad reduktion
- Stressa inte i onödan när det gäller implementering av ny teknik.
- Många erfarenheter kring investering – byggnation (Investeringskostnad, tidsplanering mm)

Boktips: SVU-rapport 2016-04

- Litteraturstudier
- Studieresa till Tyskland och Schweiz
- Avancerad rening i fullskala
  - Drivkrafter
  - Teknikval - nyckeltal
  - Processlösningar
  - Kostnader

Havs
och Vatten
myndigheten

Rapport Nr. 2016-04

Rening från läkemedelsrester och andra mikroföroreningar

En kunskapssammanställning

*Michael Cimbriz
Susanne Timlin
Marinette Hagnan
Ivelina Dimitrova
Gerly Hey
Marit Mases
Niclas Astrand
Jes la Cour Jansen*

Svenskt Vatten Utveckling

Vad har regeringens satsning gett?

- Bättre kunskap om läkemedelsrester (prioritering, analyser, förekomst och halter)
- Utveckling av avancerad teknik för implementering i Sverige (ozon, aktivt kol, övriga tekniker)
- Bättre kunskap om ev negativa effekter, kostnader och resursanvändning

Vad sker nu ?

- Fyra av projekten fortsätter under 2017
- Viktigt med samordning och samarbete
- Slutredovisning av projekten planeras till början av 2018.
- Naturvårdsverket RU att utreda förutsättningarna för avancerad rening ska vara klart 1 maj 2017.

Avslutningsvis

- Tack till projekten
- Länkar till rapporter
- www.tekniskaverken.se
- www.ivl.se & www.hammarbysjostadsverk.se
- http://www.svensktvatten.se/globalassets/rapporter-och-publikationer/2016-04_web.pdf